

Linen, Hinnerup Bys navnestreng

Linen er navnet på den skovvej, der udgår fra hovedtrappen på Frijsenborg Slot og 12 ½ km længere mod øst ender ved det sidste ledvogterhus ved Bølvadsvej, lige før vejkrydset ved plejehjemmet Skovbrynet.

Det var Greve Christian Emil Kragh-Juul-Vind-Friis, den senere Konsejlspræident, der omlagde denne private skovvej. Han er nok den bedst kendte af alle grever, der har været på Frijsenborg. Han havde meget stor virketrang og evner dertil. Han byggede det nuværende Frijsenborg Slot i årene 1860-67. Det var netop i de samme år man projekterede den første del af den nordjyske længdebane, Århus-Randers enkeltsporet. Her forsøgte man at placere de stationer, der skulle være i så tæt befolkede områder som muligt. Helst i en bestående landsby. Ved Mølballe var der ideelt, her var der en landsby, Søften var nær, Norring og Riis ligeså, så det var nogenlunde afgjort, at her skulle stationen være. Mølballe station. Men greven fik indflydelse og han havde brug for at kunne komme hurtigt afsted ud i landet. Derfor fik han planen ændret således, at man for enden af den lange skovstrækning, der var grevskabets i hele sin længde, anlagde Hinnerup station. Greven ville godt have de implicerede kommuner med i anlægget af denne flotte nye skovvej, således af det kunne blive en offentlig vej, men ingen var interesserede, tværtimod. Derfor er Linen, der betyder "den lige vej", stadig privatvej, og vedligeholdes af Frijsenborg alene. Man må derfor ikke køre i bil, men gerne trave en tur ad denne Danmarks længste privatanlagte vej.

Turen kan starte ved skovløberhuset ved Bølvadsvej. Porten over vejen med det grevelige skjold er nok værd at lægge mærke til. Egernet er det gennemgående mærke for grevskabets nuværende familie-linie. De øvrige fire skjolde henviser til de adelsslægter, der ved giftermål ind i hinanden, har skabt Danmarks største og rigeste gods. Hinnerup kommunes største jordbesidder med 1.089.3922 ha jord. Den første del af skoven man herefter går ad, hedder Norringure Skovpart, og er på 406 ha. Ca. en halv kilometer fremme kommer en stor tværgående vej, der hedder Høvejen. Ad denne hentede Norring bønderne deres hø i engene ved Hinnerup. Til højre for vejen har der ligget en planteskole for skoven selv. Høvejen går mod venstre op mod skovfogedboligen og skovfoged Bjørn. Mod højre en dejlig skovvej ned til Århusvej over engene og videre på den anden side af vejen over til Vestergade. Følger man Linen videre, når man op til landevejen Skanderborg-Randers.

Skovløberhuset her hedder Røjethus og her er der bomme, der kan afspærre for al kørende trafik.

Skovparten til venstre hedder Lyngrøjen, skovdelen Norring Vesterskov. Vejen går over en dæmning, hvorigennem der er lagt rør til en bæk. Dette hedder Jernbroen. Til højre ligger Gammel Mølle. Der fortælles, at der har ligget en vandmølle på stedet. Den store skovvej, der til venstre fører gennem en stor granplantage, hedder Vesterskovvejen. Den fører op til Ringhaven og videre i halvcirkel sydøst tilbage til amtsvejen. Efter Gammel Mølle ligger Kirkeegen til højre og Slotshaven til venstre. Så er vi oppe ved en kommunal tværvej, der forbinder Haldum og Tinning. Den hedder Jordemodervejen, og har navn fra den tid, da jordemoderen boede i Tinning. Til højre mod Haldum kører man her over en bæk. Broen her hedder Jordemoderbroen. Til venstre mod Tinning snor vejen om en grusgrav og to gravhøje. Dette hedder Flintbjerg. Linen fører videre i en dejlig natur over Hønsehullerne, hvor der er en stor rydning næst efter til venstre. Til højre står 4 kæmpestore Douglasgranner, ca. 90 år gl. Dette er i Tinning skovpart, den største af Frijsenborgs skove her på 418 ha.

På dette sted fortæller man, mødtes fire skovfogeder for mange år siden. De havde hver deres teori om, hvordan træer burde plantes, for at blive størst og ældst. Vi får ses, sagde de, hvem der er den bedste, og så plantede de hver en Douglasgran. Skovfogederne er for længst døde, men træerne er her endnu kæmpestore. Man tager frø fra dem til planteskolerne, for det er pragttræer. En vej til højre hedder Thyrasbrøndvej, og den går til den privatejede gård i Vitten sogn: Thyrasbrønd. Det er den gamle skovriddergård og den er meget statelig bygget. Den ejes i dag af grd. Axel Skov. Den næste vej til højre hedder også Den Gamle Skovriddervej, og går ligeledes ind i Thyrasbrøndvej. Den næste tværgående vej, der også er kommunal, forbinder Vitten og Tinning. Klapskovvejen hedder den, og skovløberhuset hedder Klapskovhuset, og den fredede 4-500 år gamle eg, hedder naturligvis Klapskovegen. På vejen til venstre mod Tinning kan man ad næstsidste skovvej til højre gå ned til Jacobs Brønd. Her er der en fortælling fra "Danske sagn i Folkeminde" nedskrevet af Evald Tang Kristensen. Den er fra Svenskekrigenes tid, da vi havde polske hjælpetropper heroppe. Disse skulle hjælpe os mod svenskerne. En stor del af deres løn (sold) måtte de nemlig selv skaffe sig, og det gjorde de tilfulde, på civilbefolkningens bekostning. Det var i 1658, og her er historien:

"Da Kosakkerne var hernede, havde de også slået lejr i Tinning. En mand der hed Jacob, havde to blakkede heste, som han ikke ville have Kosakkerne til at tage, og dem gemte han så i skoven mellem Tinning og Vitten, i et tykken, som vi siden den tid har kaldt Jacobs Stald. Peder Stalde, der boede i Tinning, har vist mig pladsen. De fandt ikke hestene, og da Kosakkerne rejste, drog han hjem til sin gård igen,"

En anden fortælling lader en hel familie bo her i brinken under hele Syvårskrigen. De gravede sig ind under et stort bøgetræ med alle kreaturerne og deres ejendele, og blev altså ikke fundet af fjenden. I dag er der unge graner på stedet. Men stedet kan påvises ved Klapskovbækken. Linen går videre over Jacobs Bro og en lavning, der hedder Ormesig. Den næste tværgående skovvej hedder Den Grønne Vej og fører mod sydsiden op til Tinning skovfogedbolig mod nord til Vitten. Før den ellers lige vej slår et sving til venstre, passerer man den tværgående Vitten Tørvevej, der fortæller, at ad denne vej kørte Vittenfolkene til Tinning mose for at hente tørv. Nu er vi nået ud til en lav bonitet med moser og kær, Kragemose hedder stedet. Plantningen var her vanskelig og udbyttet dårligt. Som parallelvej mod syd har Linen her den gamle vej til Hinnerup Brogård. Vejen er flere hundrede år gammel og hedder Ridebanen eller Den gamle Grevevej. Den blev måske anlagt til jagt, og den var adgangsforbudt for bønderne i landsbyerne. Derfor opstod sagnlignende historier i forbindelse med den. På visse afsnit er Ridebanen stenpikket og derfor stadig til at opspore.

Vejen gik helt til Hinnerup Brogård, hvor der var bom for. Der skulle man før Linens tid betale bompeng for at køre eller ride ad denne vej til Frijsenborg. Lidt længere mod syd anden vej parallelt med Linen stadigvæk, står den fredede eg: Tobaksegen. Træet er vel 4-500 år og har navn efter bønderfolkene fra Tinning og Foldby, der gjorde hoveriarbejde på Jernit og Frijsenborg, holdt hvil undervejs ved egen. Måske røg de en pipe tobak her, deraf navnet. Tilbage til Linen. Efter en lille drejning på vejen, står der en egeplantning på ca. 100 år til højre i et lavt område. Ved Linen står her en mindesten. Kender man ikke historien bag, er det svært at forstå, hvad teksten udtrykker. Skovparten der er på 30 ha. Er opkaldt efter en slesvigholstensk greve, Oppen Schilden, og kaldes Oppenschildens have. Under en jagt som greve Emil Juul Vind Friis holdt her på stedet for godt 100 år siden, deltog grev Oppen Schilden som gæst. Man kom forbi det dengang uopdyrkede vandrige område, og grev Friis fortalte da, at han lige havde ansat en ny overfører, Winge. Han skulle være ualmindelig dygtig og ville forsøge at kultivere og dyrke den store øde skovstrækning. Greven håbede da også at dette ville lykkes for den nye overfører, og jagtgæsten, der nok tvivlede, sagde at han ville give agern dertil. Grev Friis tog gæsten på ordet, og arbejdet gik i gang. I årene fra 1878 til 1885 blev arealet kultiveret, udgrøftet og beplantet med egetræer. Som tak for den store gave rejste grev Friis den smukke mindesten, der bærer inskriptionen:+++++++ her mangler noget

Der har i øvrigt ligget en landsby i egeplantningen. Den hed Skivgårde. Beboerne uddøde under pesten, men gårdenes og husenes fundamenter kan stadig påvises. Tinning skov slutter her. Foran ligger Skovfryd, der er tilplantet mark efter teglværket af samme navn. Tilplantningen skete i forrige århundrede. Det år Frijsenborgs bygningsinspektør, Arkitekt Kiilsgård, boede her. Han har forestået restaureringen af de fleste af de 54 kirker, der på Frijsenborgs storhedstid hørte under den grevelige krone. Mange siger nu også at samme Kiilsgård mere ødelagde de gamle bygningsværkers stil. Eet er, han satte sit præg på dem alle. En vej bærer det sære navn Jens Kaldsens Linje, og herved slutter den del af Linen, der ligger i Hinnerup kommune. Navnemæssigt er det nu godt nok. På den anden side af kommuneskellet ligger som det første skovstykke: Menneskets sidste tilstand.

Udenfor Frijsenborg Slot ad Hammel-Hadstrupvejen, står Bissens statue af Grev Christian Friis: Denne mand skabte denne herlige skovvej. Mindesmærket af den gamle Konsejlsprædident blev afsløret 24.juni 1872. Den sidste fjerdedel af Linens længde ligger i Hammel kommune. Her ligger de tre smukke skovløberhuse, der i allersmukkeste stil viser, at Frijsenborgs og Rosenborgs slottes arkitekt Ferdinand Meldahl, havde en mening om, hvordan embedsmænd burde bo. Desværre for os, blev stilen noget udjævnet hen ad vejen mod Hinnerup. Herligheden forsvandt ganske. Man fortæller at der var afsat et bestemt beløb til de syv huse, der skulle opføres ved Linen. Man begyndte byggeriet ved Frijsenborgsiden, og da dette viste sig at være meget dyrere end anslået, blev stilen lagt helt om efter de første tre monumentale embedsboliger. Efter skoven, der hedder Sønderskoven, og er på ca. 1200 tdr. ld. ligger avlsgården Jernit, hvorfra al landbrug på Frijsenborg gods styres. Det er i alt 1100 ha. Skovene omfatter 4885 ha. ialt. Den beplantede allé, der når til Frijsenborgs slots hovedtrappe, afslutter de 12,5 km afvekslende skovpromenade. I hele sin længde er Linens skovdrift et skoleeksempel på økonomisk, rationel og afvekslende skovdrift, og bliver i skovkredse altid fremhævet. Man har et øje på hver finger på Frijsenborg gods, siger man. Det er dygtige folk, der står bag plantningerne og hugsten.

Greve Christian Friis lovede ved jernbanestationens flytning, fra det planlagte sted ved Mølballe til Hinnerup, at han ville ophjælpe en industri og handelsby på den nye plads. Den store cellulosefabrik og udstykningerne af de 24 huse og grunde i det sydlige Hinnerup stationsby, bevidner stærkt, at Frijsenborg holdt ord. Linen var navle-eller fødestreng for Hinnerup, der altså som den største og betydeligste by i området kom til at give navn til den ny storkommune i 1967.

N.P.B.N.

Niels Peter Boye Nielsen